

spisovatel pevně v to věří, že pochází z r. 606, ačkoliv jeho sloh a renesanční ozdoby sloha a ozdobám na jímých židovských náhrobcích ze 16. i 17. století jako vejce k vejci se podobá. Ano popisují se tu ještě i druhý a třetí náhrobek, které prý pocházejí z r. 942 a 962. Tyto letopočty budou asi rovněž tak průvodné, jako napřed zmíněny. Povšimnutí hodna jest zmínka o způsobu, kterak se prý dle prastarého obřadního obyčeje v rabinských listech o rozvodu manželském jméno Prahy, jakožto místa, kde listina vydána jest, vysvětlovati musí. Píše prý se vždycky: „V Praze t. j. tak nazvaném *Mesigradé* nad Vltavou a potokem Botickým.“ Musí se prý vždycky feka neb potok, při kterém místo leží, určitě přidati. Slovo *Mesigrad* vztahuje se zajiště k nejstarší době Prahy.

Z.

Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki odrodzenia po koniec wieku XVII. w dawnej Polsce. Wydawane przez *Alexandra Przesieckiego* i *Edwarda Rastawieckiego*. Serya pierwsza, zeszytów XV—XXIV. W Warszawie i Paryżu 1854—1855.

Že toto skvostné dílo čím dál tím hbitěji pokračuje, a při vysoké ceně peněžité práce od obecnosti vydatně se podporuje, to poukazuje ještě na velikou životní sílu národa Polského co takového, i bezděky si musíme připomínati, že naše mnohem skromnější a lacinější „*Archaeologické listy*“, ač ještě i text německý od českého zvlášť podávaly, hned při prvním sešitu následkem nepřemožitelné obojetnosti obecnosti zaniknouti musely. Máme za svou povinnost, udati obsah dále vyšších sešitů, pokud jsme jich do Prahy dostali, zvláště any některé věci také Českého národu blíže se dotýkají. Obrazy a texty poznamenány jsou písmeny v abecedním pořádku, v jakém jsme je také v prvním oznámení (Památky I. díl, 239 str.) až do písmen Oo uvedli. Nyní následují tyto:

P. P. P. Dva obrazy: stříbrná korunovaná hlava sv. Sigmunta, krále Burgundského (patrona českého) v katedr. chrámu Píockém, — koruna té hlavy zvlášť. Hlavu dal udělati r. 1370 Kazimír Velký, král Polský, a obsahuje ostatky řečeného svatého; korunu, mnohem umělejší dílo, bezpochyby předělal r. 1401 Stanislav Zemelka, zlatník Píocký.

R. Stříbrná hlava sv. Marie Magdaleny se sv. ostatky, od Kazimíra Vel., krále Pol., r. 1370 kostelu v Stobnici obětovaná. Náleží nyní p. Tom. Zielínskému v Kielcích.

R. r. Stříbrná schránka na hostie v podobě kalicha, vlastnoruční práce Sigmunta III., krále Pol., v kostele kněží Reformátův ve Varšavě z první polovice 17. století.

S. S. S. Dva obrazy na oltáři v Jagellonské kapli při katedr. chrámu Krakovském z 15. stol.: a) disputace Husitův s mistry Krakovskými na zámku Krakovském s vyobrazením dvanáctiletého Ježíška v chrámě a té disputaci přítomného krále Vladislava Jagajly; b) sv. tři králové, představující podobizny králův Kazimíra Vel., Ludvíka a Vladislava Jagajly.

T. T. T. Dva votivní obrazy v kapli bolestné M. Boží ve Františkánském kostele v Krakově: první z r. 1596, druhý z r. 1626, co do starých krojův zajímavé.

U. Relikviář z katedrálního chrámu Kujavského z 10. století, bezpochyby z částí Mečislavových, nyní ve sbírce p. Kaz. Strončynského. Jest to dubová skřínka měděným plechem pobitá, na němž vypuklé a emaillované podoby, vztahující se hlavně na sv. Petra.

U. u. Relikviář ze starého kostela kanovníkův Lateranských v Červínsku, nyní u hraběte Petra Šuvalova v Petrohradě, z 12. stol.

W. Emaillovaný stříbrný talíř Alexandra Jagellovce, krále Pol., z první pol. 16. století, nyní v jisté sbírce v Paříži.

W. w. Modlicí knížka a zlatý fetéz na krk králové Marie Ludvíky († 1667).

X. Kalich sv. Vojtěcha v Třemešně; kalich sám udělán jest z temnobarevného achatu do zlata zasazeného, na podstavku zlatém. Práce a ozdoby svědčí, že pocházejí z 10. století.

X. z. Y. Kalich a patina od kněžny Důbravky, manželky Mečislava, dcery Boleslava I. Českého, kostelu v Třemešně darované, tam posud chované, z 10. století, mimo tři jiné v kamenní ryté obrazy představující rozličné postavy a ozdoby na obou vyryté. Veliké množství obrazův ze starého i nového zákona, pak latinských textův, jimiž kalich i patina poryty jsou, činí nám udání

trochu podezřelé, žeby skutečně od Důbravky pocházely, ač to později vrytý nápis na spodku kalicha: „*Serenissima Dąbrówka Eccles. Tremesnensi obtulit Anno D. 965*“ dokládá. Nebožtík hrabě Edv. Račýnský jej do 12. neb 13. století odkazoval.

Y. y. Druhý kalich Důbravky v Třemešně z 10. století, jako onen stříbrný a pozlacený. Má podobný nápis na spodku.

Z. Relikviář na hlavu sv. Floriana z 15. století v katedr. chrámě Krakovském.

Z. s. Infula Tom. Štěpěňského, biskupa Krakovského, z 15. století, v pokladu katedr. chrámu Krak.

Ž. Zlatý relikviář s kůstkou od prstu sv. Sigmunta v pokladu katedr. chrámu Krakovského ze 16. století.

Ž. ž. Bronzový polovypuklý obraz na náhrobku kardinála Bedřicha Jagellovce († 1503) v katedrálním chrámě Krakovském od roku 1510.

Na konci první serie vykazuje seznam 505 předplatitelův.

Z.

Opravy, doplňky a donášky.

Tišnovský portál. K páně Trappově listu o jeho „*Návštěvě v Tišnově*“ str. 21 a slů. zaslal nám vysoce vážený, ctihodný kněz a spisovatel, dr. *Jan Ev. Bihý*, lokalista v Předklášteří Tišnovském, některé důležité opravy, jež s vděčností tuto sděliti za povinnost máme. Píše totiž asi v následujícím smyslu: Páně Trappův výklad staré polovypuklé řezby, jaká se v portálu nad samým vchodem v lomeném oblouku spatřuje, neshoduje se se starými památkami, jakých se v západních zemích na podobných portálech více než u nás zachovalo. P. Trapp praví, že podoby Spasitele obklopující „podle Apokalypsy jsou uspořádány, že představují apoštolů, arciocté, psa a beránka jakožto znamení věrnosti a trpělivosti, holuba a anděla“. — Toto domnění ctěného kreslitele „*Brány nebeské*“ (jsou slova p. dra. Bílého), troufám si následujícím výkladem opravit: Kolo, ve kterém Kristus na přestolu sedí, znamená vesmír, jehož jest Kristus pánem dle slov jeho: „*Dána jest mi veliká moc na nebi i na zemi.*“ Že pak Kristus jest skutečně spásou člověčenstva, prostředníkem světa a středem historie, o tom svědectví podávají Zákon a prorokové, odtud vpravo a v levo reprezentantové oběho: *Eliaš* a *Mojžíš*, jakož se i zjevili na Táboře, když se proměnil Pán, a na čtyřech místech (možno-li říci úhlech toho kruhu) čtyři evangelistové, avšak podle starodávného zvyku místo nich jen jejich symboly: *anděl*, symbol Matoušův, *lev*, symbol Markův, *byk*, symbol Lukášův, a *orel*, symbol Janův; neboť sv. evangelistové vydávají svědectví, že Ježíš Kristus jest spáselem světa zaslíbený. A tak v tomto skupení osob hlubokomyslně (ač ne příliš uměle) provedeném proroci, zákon a sv. evangelistové vydávají svědectví Kristu, jemuž zbožná královna *Konstancie* a její syn, markhrabě *Přemysl* na kolenou klečouce v hluboké úctě své nadání, totiž tento klášter ve způsobě malého domku na jakési ploché nádobě obětují. Všecky tyto podoby snadno se dají na páně Trappovu výkresu v „*Památkách*“ rozeznati. Doklady k mému výkladu nalézají se v díle *Jindřicha Otte*: *Handbuch der kirchlichen Kunst-archaeologie des deutschen Mittelalters*. Leipzig 1854 str. 278 *), kdež ještě i to se tvrdí: že ze symbolův evangelistův anděl a orel, jakožto obyvatelé vyšších oborů vždy *nahoře*, lev a byk, že jen na zemi žijí, vždy *dole* se představují, jak to také na našem portálu Tišnovském skutečně shledáváme. — O dvou kamenných *lovích*, jižto se v popředí portálu na zvláštních podstavcích spatřují, osmělují se tvrditi, že jsou to symboly Krista vítězitele nad smrtí a chytrostí, i nad zlobou nepřátel všech věkův, o čemž v zjevení

*) Toto dílo, kteréž ve všech knihkupectvích na skladě leží, obsahuje mnoho dobrého, a poskytuje každému, kdo se o starých uměleckých památkách křesťanských (stavělských, řezbářských, malířských, liteckých, klenotnických atd.) i v epigrafice poučiti chce, jasného vysvětlení a dobrého návodu, což i nám velmi vhod přichází, any naše křesťanské památky v největším dílu s památkami západní Evropy stejný původ mají. Red.

sv. Jana stojí psáno: *Noli flere. Vicis leo de tribu Juda* (Apoc. 5. 5. Genes. 49. 9.) Památno, že je to v Moravě *unicum*. Také mohou znamenati nosiče a strážce svatyně (Ezech. 1. 10).

Pan Trapp se zcela dobře domýšlí, že dříve před celým portálem snad ještě nějaká kobka čili předstří bývala. Jindřich Otte ve svém výše podotknutém díle píše na str. 18: „Prostora mezi věžemi (při gotických kostelích) tvoří kostelní předstří původně pro kajicníky určenou; zhusta bývá ale zvláštní předstří ku kostelům přistavěna a sice k západní, severní neb jiné straně. Tato předstří nazývá se často *rájem* (Paradies), a bývala kamennými obrazy Adama a Evy ozdobena, ana se zde někdy zvláštní památka dědičného hříchu držívala.“ V takovýchto předstřích stávali tedy kajicníci, velicí hříšníci, jižto do kostela nesměli, každého do chrámu vstupujícího o přimluvu prosíce; později v té sítnce jako posud žebráci sedávati počali o almužnu prosíce, odkud jí u nás posud *žebrácká říkají*. Takováto předstří i zde v Tišnově bývala.

Svědectví nade všechnu pochybnost vyneslejší o věci té nalezl jsem, když jsem minulého roku v srpnu starý chrám bývalých Benediktinův v Třebíči navštívil, kterýž jsem i pro „Moravana na rok 1857“ popsal. Tam se šlo z kláštera trojím vchodem po schodech dolů do chrámu; ale tu jenom bratřím řeholním dovoleno bylo, do svatyně vstupovati; pro lid byl vstup od severní strany. Tu vedla cesta k malé předstří zakryté nad několika sloupky gotického slouhu. Velebně ve smělém oblouku vypínal se nad tím „rájem“ portál, výtečně do díla slouhu gotického. Portál tento není tak do zdi zahrouben, jako náš portál Tišnovský, avšak to musím jistiti, že jest rovně tak krásný jako Tišnovský. Domnívám se, an chrám tento jest ve slouhu čistě *romanském* (r. 1109) od Benediktinův stavěn, portál pak dílo nejkrásnější gotiky, šš tudíž musel tento později přistavěn býti.

Učinilo to zvláštní dojem na mne, když vkročiv do příbytku zdejšího ctih. duchovního pastýře na zámku (jak se nyní říká), ušel jsem co jednu stěnu sednice jeho jednu hofejší čtvrt onoho obromného portálu. Druhou čtvrt má vedle v komoře místo stěny, a ostatní dvě čtvrti jsou v přímě. Za času císaře Josefa, kterýž jest původce lokálek, i zde kněz usazen jest na zámku. Ale kde vzíti proň příbytku? I vystavěno mu obydlí v „rájí“ a z „rájí“. Sloupení vyplněno cihlami (jak to se zadu posud viděti) a s chutí stavěno. Ale není to ani pohled ani byt rajský, nýbrž šeredná chýše, která krásné památné dílo našich předkův zaclání. Věra, takové řádění nelze pochopiti; znatel, který miluje církev a umění, v duchu nad tím zpláče. Ostatně musím vyznati, že jsem cosi podobného nespáčil v Moravě leč v Třebíči. Nelze mi vypsati krásu a velebnost stavby Třebíčského chrámu. Věru by za to stálo, aby někdo v „Památkách“ podal vykreslení nejnámennějších částí jeho, ku př. apsidy, v které velký oltář stojí, a jejími okny a kolem sloupky v zeď vtasanými, pak překrásné krypty pod presbyteriem, kteráž zvláštní chrám tvoří a j. Darma bychom cosi podobného hledali po celé Hsi Rakouské, co v Třebíči viděti můžeme . . .

Dotud vys. vážený dopisovatel náš. My opakujice s ním toto ku konci pronešené přání stranu chrámu Třebíčského vyslovujeme ještě i druhé: Kýžby se vysoce zasloužilému konservatoru Moravskému, důst. knězi hrab. Bedř. Sylva-Tarouccovi a c. k. centrální kommissi pro zachování stavitelských památek podařilo dovesti, aby tak šeredně zastavený krásný portál gotický v Třebíči nehodně své záclony zproštěn byl, aby zase v původní své kráse nám se objeviti mohl!

Red.

Památka kn. Josefa Myslimíra Ludvíka.

Dne 1. ledna 1856 večer umel náhle v České Skalici nad Úpou kněz Jos. Mysl. Ludvík, farář na odpočinku. Narodil se ve vsi Dolanech u Jaroměře 22. dubna 1796, a vstoupiv do stavu duchovního působil co kněz v Náchodě, v Studnici a konečně v Bohušíně (Bohušíně). Poslední léta trávil pro churavost na odpočinku v České Skalici. Stával druhdy v řadě prvňch křisitelův a pěstitelův jazyka národního, jsa milovník dějin vlastenských obrátil hlavní

zřetel svůj k vlastenským památkám, a vytknul si za úkol, prozpytovat a sestaviti všeho druhu zprávy, týkající se rozsáhlého panství Náchodského. Po třicet let sbíraje a skoumaje přivedl své dílo skutečně k žádoucímu konci, a získal si tím o vlastenský dějepis i místopis zajisté podstatnou zásluhu, kterouž mu vlast s vděčností spomínati bude; neboť mnohé památky, jichžto přepisy mu sebrati popráno bylo, zmizely již bohužel vandalským nakládáním se starými písemnostmi úředních archivů, a byly by bez něho zajisté upadly v zapomenutí věčné.

Kromě několika vyňatkův (*Smíšené zprávy historické o Náchodě* v Čas. Čes. Mus. 1834. I. str. 80, *Jan Kolda starší a mladší, páni na Náchodě*, 1836, II. str. 145.) nebylo posud nic více z jeho velikého spisu o Náchodu veřejnosti podáno. Jsa na odpočinku uspořádal kn. Ludvík velikou zásobu bohatých materiálů svých, i podnikl vydání celého spisu na vlastní náklad, hotov jsa k neskrovné oběti. Osud mu však nedopřál dočkati se útěchy, aby byl sám mohl podati krajanům plod dlouholetého snažení svého. Uspořádání celého spisu oznámili jsme na obálce předposledního svazku „Památek“, a přejeme si velice, aby náhlá smrt spisovatelova nečinila překážku v tisku jeho, kterýž, jak doslycháme, již započal. Každému příteli domácího dějepisu a místopisu přijemno bude dověděti se, že vydání spisu toho jest pojištěno od samého nebožtíka spisovatele, a že se vys. učený důst. kněz J. Rojek, děkan v Novém Městě nad Metují, sám horlivý znatel a sběratel vlastenských památek, v redakci celého spisu uvázal.

Památka Františka Jelínka, měšťana Litomyšlského.

Dne 20. ledna 1856 zemřel v Litomyšli vážený měšťan František Jelínek, jenž podal nám vzácný příklad, kterak duch lidský pilností a vytrvalostí překážky sebe věští, v nejpáchnějších zevnitřních okolnostech života vězíci, přemoci může. Jelínek dostav z mládí obyčejné elementární školní vzdělání a jsa jednoduchým českým měšťanem řemesla svého řezník, pužen duchem skoumavým stal se zasloužilým dějepiscem města, mezi jehož měšťany se počítal. Narodil se r. 1783 v Hrochově Týnci, navštěvoval venkovskou školu svého rodiště a vyučil se pak řemeslu v Litomyšli. Stav se r. 1805 mistrem usadil se v Litomyšli, a zasedal od r. 1837 v městské radě co nezkušený radní. Maje zalíbení v knihách jednajících o dějinách českých, začal sám staré historické památky horlivě sbírat. Poznav ale, že v tomto jeho snažení neznanost latiny velice mu překáží, z vlastního pužení privátní pilností i latině se poněkud přiučil. Učinil si sestaviti dějiny města Litomyšle, a prohledav k tomu cili knihovny i archivy nejen místní alebrž i v jiných místech, sebral a ocenil drahý počet důležitých starých listin, jež v opisech chronologicky uspořádal. Plodem jeho usilování jest: *Historie města Litomyšle*, kterouž ve 3 dílech r. 1838 a sl. v Litomyšli tiskem Turečkových dědiců vydal, a prameny domácí historie i místopisu vlastenského znamenité a platně rozmnožil, začož mu krajané na dlouhou vděčností zavázání zůstanou. Znamenitá po něm pozůstalá sbírka listin důlem původních dílem přepsaných dle dohledu prý se rozdělí; ony listiny města Litomyšle se týkající tamější městské radě odevzdány býti mají, kdežto ostatek závisť od libovůle dědicův. My se svého stanovíště musíme přát, aby se celá tato památka dostala na místo, které podává veřejnou garancii, že tam bude bezpečně uložena a pro užitek vědy přístupnou učiněna — totiž do našeho Musea.

Tisk Jaroslava Pospíšila.